Priče i anegdote o Piperima

Dragiša Maksimov Božović:
PRIČE I ANEGDOTE O PIPERIMA

Nova slava Božidara Vukotina

Vojvodu Božidara prevariše Turci na vjeru, da ojde na stanak u Podgoricu, te ga zarobe (oko 1630. g.). Krenu tako Turci noćno iz Podgorice niza Zetu sa robljem crnogorskijem, i našijem Božidarom među njima. Ali je i roblje jašalo na konje pod pratnjom turskom koja i je sprovodila do Skadarskog jezera, a otole je trebalo lađama za Skadar.
No, kako je bila noć, a padala je i kiša, često su saginjali glave ispod vrbovije grana te Božidaru Bog pomože da se uvati za granu, i tu privisi dok ovi uminuše. Tader ti pobježe natrag i zaskoči Podgoricu sa istočne bande i udari na rijeku Moraču.
A to je bilo, taman uoči Mitrovadne, a Morača od koša nabujala s obale na obalu.
Tu je umoran malo zaspa u pećinicu pored vode, no mu se pričini ka da ga neko zaziva: "Bježi, vojvodo, ako boga znadeš". Tu se prene i Bogu pomoli na svetoga Dimitrija, da mu bude slava, ako bog da. Zgučio je bio kožuh poda se do sredine vode, a kad ga je dokopala matica, više nije ni bio svjestan, dok se nije naša pri drugoj strani Morače. Kad je opet malo prikupio prisebnost, krenuo je ka kući na Stijenu, na Lelestvu.
U čas dolaska vojvode na Lelestvu, na Dmitrovdan, zapucaju puške, okupe se Stijenjani i drugi Piperi. Božidar zakolje dosta stoke, te spremi takav doček, te tako proslavi Dmitrovdan.
Kako je taj put, tako i za vazda, ali nije zaboravlja da prisluži i staru slavu Aranđelovdan. Božidar se proziva po ocu Vukotić, a poznije su se izdijelili na više bratstva. Tako su se po Božu, unuku Božidarevu, prozvali Božovići, a od Vuka, isto unuka vojvodina, proizveli su se: Boljevići, Milutinovići, Vujovići i Bešići. Božo i Vuk su sinovi Đureze Božidarova, a kad pitate bilo koga od našija plemenika o precima, reći će:
"Uva… a da ko će to sve znat… ma znamo jedno, svi smo ti nastali od Božidara Vukotina."

Božidar i Baćo

Dodignu tri brata, zbog krvi, iz Banjana u Župu Nikšićku (oko 1670), koja je bila tadar pod Turcima. Jednom je bilo ime Baćo, a od koje porodice ne mogu znat. Baćo se odvojio od braće i dođe u Pipere, kod vojvode Božidara. Kod njega se unajmi na rad, te ostade više godina. Božidar, iako star, izađe jednom prilikom uz Vratlo, uza Stijenu, da obiđe čobana i imanje.
Zateče tamo Baća, đe spava, a ovce i koze u sampas. Božidara to naljuti te udari Baća nogom. On se trgne, okrene pušku, te udari Božidara po glavi. Božidar pane, a Baćo misleći da ga je ubio na mrtvo, pobježe u Župu. Braću ne nađe, jedan umro, a drugi se poturčio, od koga su vele Mećikukići iz Spuža. Božidar kad se osvijesti, dožene stoku i kaže sinovima da se Baćo nešto naljutio i pobjega, ali za biće ne reče ništa.

Treći sin

Neđe na vr godine, Baćo uze pušku i džebane, te pođe na Stijenu s namljerom da nekoga još ubije, jer je bio kivan, toliko služio ništa ne ćario. Pravo dođe na vr Vratla, i tu ufati zasjedu znajući da te tudijer naljeć neki od Božidarovije sinova. Dok, evo li ti stari Božidar, i sa njim snaa, žena Đurezina, te sjedoše na počivalo od Vratila da

se starac odmori.
– Vala đedo – reče snaa – oću da te pitam, odakle ti ta rana što ti viri ispod perčina?
– Ta će mi rana uzet obraz i na ovi i na nebeski svijet. Oni nesrećnik naš, naljuti se na mene, pa me udari i pobježe.
– Pa nijesi ti, ni da bog, tu obraz izgubio, kad te on udario, đedo.
– E moj sine, više je on jada kod nas vidio, no oba moja sina, pa ojde, a ne ponese ni opanke na noge. Naše je sad sve grešno i opakljeno, te se bojim, zalud ćemo se mučit. Da bi, bar da mu platim za muke njegove.
– Što bi učinio đedo, kad bi opet doša?
– Vala da ga zagrlim, pa da umrem, moj bi svijet bio.
A to Baćo i sluša i gleda, pa plačući obje ruke ka đedu ispruži.
– Evo me đedo!
Tu bi i plača i veselja, pa otolen pođi zajedno na Lelestvu. Zapucaše puške, narod se okupi a Božidar će reć:
– Ljudi, evo mi je doša moj treći sin, što mi se bješe izgubio, pa što sam želio, to doživje. A ti, moj Baćo, uzmi sad trećinu đe oćeš od našega imanja, što tebe pripada.

Svak ugađa, niko ne pogađa

– Nijesam zaslužio toliko đedo.
– Ovako, drukčije nikako!
– Da mi onda, one lijepe doline pri Vežešniku – reći će Baćo.
– Bolje da si ovamo neđe bliže, bojat se da ti ko jači ne uzme.
– Kad mi ti daš, to mi niko uzet neće!
Tako i bi, i svako je poštiva tu odluku vojvode Božidara, a od Baća, nastalo je bratstvo i mjesto Baće, sa dva ogranka: Vukotići i Stojanovići, i svi primjerno služili plemenu svome.
Božidar se naslijedio samo od Đureze, a mi svi od njega, a Iveza je poginuo od Turaka u donju Stijenu, ispod Ravnog Laza, đe se i sad zove po njemu Ivov Trn.

Zelene slame

Toško Bajov Bajović pristade na dogovor sa spuškijem kapetanom (oko 1730), da na lak način odrede pipersko tursku granicu. Neka Toško pošlje jednoga Pipera, a on će jednog Turčina iz Spuža, da dobro porane, pa đe se sretnu, tu da bude granica, da bi se više prekinula svađa zbog toga.
Toško pošlje svoga brata, Petra, ali Turčin bolje porani i sretnu se u donji dio Stijene, zapadno od Ravnog Laza. Petar se zabavio o jadu, što sad da radi, kumim te bogom. Turčin mu u pleme ugazio, i tu da mu granicu određuje, pa onako ljut iščupa jednu zelenu slamku, pa je stane grickat na zube. U to će mu Turčin reć:
– Što Bajoviću, grizeš jutros tu zelenu slamu? Bilo ti je bolje poranit, no ovođen granica, pa ovudijen, pa ovođen!
Na to će Petar njemu:
– Ko je ovođen u sred sela, poturice nijedna, no natrag e bi druga!
Tako Petar zajami natrag Turčina, a on se poizmicaše sve malo, po malo, dok dođi na Pazarište. Tu zapne te reče:
– Vala Bajoviću, da ću poginut, nazad više neću!
Petar ga ne smijedne pogubit, da ne pokvari primirje, te tu ostane granica i pazarsko mjesto. A, ono mjesto đe su se sreli, ostane da se i danas zove Zelene slame, zbog onoga što je Turčin Petru reka. Kapetan je spuški bio od Zotovića, koji su dali oko sedam begova, vladara spuškije. Ovo bješe prije Mahmuta Zotovića, kojega je 1765. godine pogubio ispod Studenoga, Bećko Bajović Božović.

U početku 1800. godine, Savić Radojev Božović, pogubio je drugoga bega, samo niže u polje. Bećko je bio prijed Savića na trides i pet godina.

Otmica Nikole Stojanova

Bijaše čuveni brdski vojvoda Pejo Božović sa Stijene. Njegoš u "Svobodiji" ovako kaže:
Božoviću vitez Pejo
i Piletić znatni Ćetko
okupiše sve pipersko
hrabro pleme i nahiju…
Te Pipere Turci izgoret oćahu, no, ne daše ove brdske vojvode. Stojan Stojanović bješe bogat čovjek, pa mu neko ukrade jalovu kravu, te će reći:
– To je bogomi, Pejo Ilin sa družinom. Pejo za tu uvredu gađa iz puške Stojana i slomi mu nogu u bedro i ostavi ga s po života. Pejo, znajući da će doć kuluci i da će ga sudit i sve mu uzet i pokretno i nepokretno, smisli da bježi preko granice, ali neće kod Turaka. Kad Stojan dozna da je Pejo pobjegao sa porodicom i pokretnom imovinom, proglasi da će dat velike pare ko ubije Peja.
Kad Pejo za ovo čuje, pređe preko Morače i krijući dođe u Stijenu kod svojih prijatelja i propita đe se ko nalazi od Stojana, i saznade da Nikola, Stojanov sin, čuva jarad u Vučju rupu. Nikola je tada imao oko deset godina. Pejo mu se tada privuče, uvati ga i zaveže mu usta i sa njim se skrije do noći, tada ga uprti i pobježe šnjim u Kuče.
Ne samo Stojan s porodicom, no i cijela Stijena daju se u potražnju za Nikolom. Te biće ga zmija zapunila, te biće u bunar panuo ili otiša na Zetu da se kupa pa se utopio, ali Nikoli ni traga. Prenose se priče, svak ugađa, a niko ne pogađa.
Pejo, pošto ih dobro izmuči, poruči Stojanu ovako:
– One pare, što si obeća ljudima da daš ko me ubije, donesi na gaz morački pod Zlaticu, da mi daš, a ja ću tebe Nikolu. Ako to ne učiniš, Nikolu nikad nećeš viđet! Stojan kad ovu poruku čuje, odma spremi pare, zakolje brava uzme rakije i drugije darova, natovari na konja i eto ga pravo na Zlaticu. Tu nađe Peja i Nikolu. Tu se izmire i okume i Pejo se opet na Stijenu vrati.

Pogibija Novice i Ilije Lukina Popovića

Mušika Savov Božović, četobaša piperski, otide sa družinom na Lokve Martinicke (oko 1800), te udare na plijen na ovce Stojovića. Tom prilikom, pogibe Novica Lukin Popović sa vr Žive, od Pipera, a ovi ti posijeku jednoga od čobana i ponesu mu glavu sa sobom u Pipere. No, kad dođoše na sred polja Radovča, na uba Zminac, staše plijen da dujele.
No, Ilija, brat Novice što pogibe, nakostriješio se plijen ne dijeli, no uze onu glavu Stojovića, te krene nogom ćiškat.
– Nemo Iko, tako ti Boga, ne igra se tako s brackom glavom, iako ti je Novica poginuo, može bit i gore. Mi smo nji napali, a ne oni nas – reče mu Mušika Savov.
No, Ilija zato ni abera nema.
– Vala ljudi – opet će Mušika – velikoga bezbožnika što se danas ogriješi, ovo će ga koštat glave, ne za dugo.
No, sve mu k tome i biva. Ilija, odma zatim, prikupi četu Pipera i Rovčana šnjima, te udare na ovce Puša Minjina na Štitovo, blizu Rikočice, pored puta piperskoga za Lukavicu.
U kolibi je bio Pušo s bratom Vuksanom i suponikom Spasojem Jočićem. Kad su juriš učinili, zagna se Ilija da otvori strugu na oboru, pa zavika Puša Minjinoga. Još on strugu ni otvorio nije, kad ga je Vuksan na mjesto ubio, a Spasoje brzo priskočio i glavu mu posjeka. Tu je ostala četa navalila, plijen ugrabila, no i Pušo sa Vuksanom i

Spasojem prati. Dokle četa do Smonika došla, đe no ote plijen da dijele. To začuli Šaletići i Lakići sa katuna na vr Žjatla, više Ponikvice, te u pomoć priskočili Pušu, te oteše ovce. Tu pogiboše tri Rovčanina, a Pipera ništa manje, i sad pokraj puta visok kiljan stoji Ilije Lukina Popovića.

Prokletstvo

U Radeću, selo pipersko, življaše pop Bojčević, od velike i tadar brojne porodice. Istodobno tu je živio i vojvoda Dragiša, od kojega su nastali skoro svi Radećani, izuzev ovije Bojčevića i Ilića.
No biva, isprosi se šćer vojvode Dragiše i to u Kuče. Kad dođoše svati za nju i kad je odvedoše, oba sina vojvode Dragiše ispratiše sestru i svatove do na rijeku Moraču, granicu Pipera i Kuča. Tu odnekud donese đavo Klika Popova Bojčevića, pa reče:
– Povedoste li je, Kuči, povedoste, a da to mi je bila ko žena jedno tri godine? Svatovi se začude ovome zlu iznenada, a braća bez razmišljanja ubiju Klika Popova Bojčevića. Kuči povedu nevjestu. No, braća, vojvodini sinovi, ne vrate se doma, no se sklone neđe u Zavalu. No, tu se jedan od Đurkovića rasrdi na nji, te im reče:
– Zašto, pogani jedne, ubiste onakvoga čoeka?
Oni ti dokopaju pušku, pa i njega ubi.
Dođe neko, brže bolje, kod vojvode Dragiše, i reče mu da su mu sinovi ubili dva čovjeka, ali ne kaza koga su ubili. Vojvoda Dragiša, znajući da će doj kulaci za namiru krvi i uzet sve pokretno i nepokretno, zauzme stoku i nešto vrijednije stvari, te i prebači kod popa Bojčevića, ne znajući da su mu sinovi ubili Klika, popova sina. Okupi se dvanaest kulaka, da namire popa od vojvode. Pop reče da vojvodu duži za dvije krvi, jer je njegov Kliko vrijedio za dva druga čovjeka. Ovi to private, i namire popa imanjem i drugijem, koliko je sam tražio. Pomenu se i toč da oko nešto ima vojvodino da se nalazi kod popa, a da se nije imenovalo za namiru, ima da se vrati. No, pop Bojčević ne šće ništa vratit, iščupa jednu dlaku s brade pa reče:
– Što sud presudi, to oganj osmudi.
Tako reče iz tri puta, što mu je značilo da ne priznaje ništa što se presudilo, niti da je vojvoda što kod njega ostavio. Sud tadar, nije moga ništa preduzet nasilnički, te odredi proklestvo:
"Dabogda se više istraživali, no nasleđivali!
Dabogda čiljeli, dok iščiljeli, i dabogda se, najposlije iz traga istražili! Amin, Bog i njegova sila!"
Tako rekoše svi. Te bogomi, kod nas i više i nema, ama ima jedna porodica Bojčevića u Metohiji, te živi.
Teško tome, koga narod proklinje, a blago tome koga blagosilja.

Pogibija Đura Lakina Mrčarice

Đuro Lakin Mrčarica, sa Stijene, bio je veliki junak i megdandžija. U ratovima je osta bez desne ruke, pa je oružje nosio po lijevoj strani. Ljetova je na katun, pod Kamenik. Jednoga dana, odjavi ovce preko Kamenika i sađe na Ivačev do, đe na sredini stoji međaš pomeđu Rovčana i Pipera.

Čija zasjeda, toga i megdan

Đuro prođe međaš i zađe podalje u rovačku planinu, uprav do Đurove Rupe, koja se tako, od tadar po njemu nazivlje. Pojavi se odjedanput grupa Rovčana. Sa Đurom je bilo dijete od kuće Popovića, koje je imalo deset do petnaest godina. Đuro da odbije ono dijete od sebe reći će:
– Pođi sokole, oko onije krajnjije ovaca i stani tamo pokraj onoga šiblja, dokle ja raspravim šnjima. Tako bude, Popović učini kako mu je Đuro reka. Rovčani ti bez predomisla ubiju Đura i glavu mu osijeku. Glavu ostave, a

odjave ovce. Popović, dijete bez oružja, pobježe i kaže u katun sve što je i kako je. Krene se jedna grupica Stijenjana put Ivačeva dola, i sa njima snaa Đurova, Mišna Miletina. To je ona Mišna, što je donijela glavu Lazara Spahova iz Štitova. Te Mišna će reć družini:

– Čuj te me, braćo moja, ja vljerujem da su nam Rovčani noćas na zasjedu, a čujala sam od ljuđi, čija zasjeda, toga i megdan. Pa ve molim, ka braću svoju, puštite da ja sama uzmem glavu svekrovu. Ako li me Rovčani ubiju, nemojte puške palit niti radi ženske glave ginut. Ako bi me Rovčani zarobili, kumim ve Bogom velikijem, ne dajte da rovačka budem robinja.

Mišna je svekrovu glavu ugrabila, a rovačkoj zasjedi je rekla, da će i za neljudskost što su učinili, ova glava koštat skupo.

Glavu Đura Lakina ukopaše na Stijenu. Sjutri dan je Mileta Đurov zadiga s porodicom i jednijem konjem ispod Kamenika, e mu od stoke ne ostade ništa pa nije ima ščime stajat u planinu. Kad to čuše Stijenjani, dadoše glas u piperske katune, te se iskupi velika pomoć u stoci. Neko dadi jednu, neko dvije ovce, više se pokupi, no što je ima prijed. Ozidaše mu i veliku torinu da mu se ta kupljevina ne razbježi. I sad se fino razaznaje đe je bila Miletina torina, pod Rašov kiljan.

Mileta i Stijenjani često su gledali priliku da osvete Đura. Jednom prilikom, bili su Stijenjani u Modri vrh, više katuna Bajovića, istočno od Ivačeva Dola. Naljegli su Rovčani, i oni se pobiju šnjima. Sinan Bracanov ubio je tada jednog Rovčanina.

Pogibija Lazara Lieševića

Lazar Spahov skupi jednu grupu ljudi iz Pipera i sa njom ojde u Štitovo s namjerom da plijeni Bjelopavliće (oko 1860). Dođu na jednu vodopoj – lokvu, no, taj vodopoj bješe unaprijed osiguran bjelopavlićkim čobanima.

Lazar sa družinom nalježe na tu zasjedu iz koje brdske puške popucaše i ubiše Lazara. Družina se raziđe, jer na nji navali poćera sa svije strana, da se pod tijem ognjem jedva izvukoše.

Lazara je ubio Spasoje Jočić iz Martinića, posjeka mu je glavu i ostavio je kod trupa. Mnogi su tadar, nosili turske glave, plemenske i drugobrastveničke, te nabijali na kolac od torine ili uljanika. A običajno pravo bilo je da, ako ubica ostavi glavu kraj trupa ubijenog, da toj porodici duguje jednu krv, a ako glavu ponese, onda porodica duži ubicu za dvije krvi.

Ostane tu glava Lazareva, kraj trupa u Štitovo na lokvu, koja se od tadar prozva Lazareva lokva.

Glas kad dođe u Pipere, stara majka Lazareva, sa šćerom Mišinom ojde u Štitovo:

Tu i bijel danak ostavio
sakrivene u jelovo granje
Te uveče glavu ugrabile
zamotanu u marame crne
donesoše u Pipere…

Lazarevo je bratstvo jedno od najstarijih od Liješa. Lazar je bio Spakov, Spako Ćirkov, a Ćirko Vulev… i nadalje.

Smrt Bogdana Vekova

Bogdan Vekov Lumović, od Jovaševića na užem, zapane s četom u donji dio brda Stijenskoga. I to ne zbog osvete, jer nije bilo potrebito, no, s namljerom da zaplijene ili može bit i ubiju. Prooptau Stijenjani e su tu zapali, te ojdi pravo na nji. Pa kad se tučiše, tu se i pobiše. I o ovome je bilo malo pljesme, no nije zapamćena više no:

"Puče puška Luke Dmitrovoga
te pogodi Bogdana Vekova".
Kad Bogdan pogibe, a ima je taman tries godina, na tome boja razdvojiše, i on ostade mrtav na istom mljestu odkole se Crnci povrnuše. No, kad se Stijenjani vrnuše, neko će reć Šajki Stojanovoj:
– A nu, ojdi do na razbojište, te viđi jesu li Crnci ponijeli Bogdana, e ćaše bit bolje da ga posiječemo.

Kula Aćimića

Ona ojdi pa kad nađi Bogdana, mudra Šajka, bači na njega granje te ga sakri, i još im kaza da ga tamo ne bijaše, vej da su ga ponijeli.
Znala je Šajka što bi to značilo, e da bi za osvetu još glava popadalo. Ona je bila od Kadića a žena Stojana Mušikina, kojega je sa braćom strijelja Njegoš na Cetinje.
Ima i još zapamćenoga o Šajki, ma je ovo, što je nađe i zapisano, poglavito. Kad su joj poveli muža i đevera na Cetinje, da i sastave sa Todorom i da… vej znate što je bilo, ona je bogme znala što će š njima bit, pa je s ukopnom robom za njima otišla. Tamo je i tužela đevera:
"Oj Todore, moj đevere
i junaštvo tvoje velje
i gospostvo, bogme tvoje
skoliko je, na Cetinje
od vladike, Petrovića
no i njemu, ne sporilo
ako bog da"
I mlogo bi se još oko toga šćelo priče, no, neka je sad…
Kula se Aćimića nalazi u selu Gornje Mrke, u Piperima. Bila je nekad na tri boja, a pred njom se nalazila silna košćela sa velikom krstinom u sredini. Na toj krstini napravljena je bila stražarnica popođena i prekrivena dvostrukom srčevom daskom, kako je zrno iz tadašnjih pušaka nije moglo probit. Služila je da se u nju straži od Turaka, a bogomi i od Kuča i Bratonožića.
Kuči su često iskali pomoć od Pipera kad ji dođe muka od Turaka i od Arnauta. I kad su bili plemenski ratovi u najvišemn jeku, Piperi nijesu na to gledali, no su svijem plemenima priskakali u pomoć. To im je priznato i u kolo se spominje. Neđe, pri kraju 18. vijeka, Piperi su odili Kučima u pomoć, protiv Turaka. Predvodio i je Savić Radojev Božović. Taj se boj srećno i složno završio.
Drugi put, neđe oko 1845. godine, Pipere je u pomoć Kučima predvodio Todor Mušikin Božović, a protiv Arnauta u Korita Ocka. E taj put se zavadiše, nekad rašta bilo čega, a tadar oko junaštva, te za malo dođe do poklanja između Kuča i Pipera.
Iza toga, opet, potražiše Kuči popmoć od Pipera, protiv Turaka. Piperi pristanu, ali pod uslovom da im Kuči daju taoce, za svaku sigurnost. Tako su četdesetoro đece zatvorili u Kulu Aćimića, da i može bit tu i pokolju, ako Kuči prevare Pipere.
Stoga se taj zejednički boj uspješno završio. Turci su bili potučeni, i Pipera je poginulo.
A đeca Kuča iz Kule Aćimića vraćena su Kučima zdravo i veselo.

Pogibija Marka Ilina Piletića

Marko je bio u svoje vrijeme perjanik crnogorski. Sa njim je bio i drugova Simo Tapušković iz Rovaca. Simo pozva Marka na planinu Utilicu, da mu bude gost i tom prilikom se posvađaju te ga ubije na svoju trpezu. Piperi su

prenijeli Marka i ukopali ga na vr Tuškova Ždrijela, nma Lukavicu.
Poslije ovoga događaja, neki Rovčanin naiđe na Radovče, na jednoga Đurkovića đe striže ovce. Ovaj kad saznade da je to neki bližnji rođak Sima Tapuškovića, raspori ga nožicama za osvetu Marka Piletića.
Kažu da je Jole Đurković ubio dva rovačka momka za Marka. Drugi pričaju da je Dako Radev Banašević ubio lično Sima Tapuškovića.

Nije ovo Mrka i Rijeka

Kuči i Bratonožići su često napadali Mrke i Rijeku, kao manja sela pored njihove granice. No, plemenske su se granice i te kako čuvale. Stijenjani i Crnci su sačinjavali pola Pipera, a drugije devet sela drugu polovinu.
Jednom prilikom se dogovore Crnci i Stijenjani da ojdu i pomognu svojiem plemenicima. Zapadnu oni na ona mjesta đe će i kad, po prilici oni udarit, pa i podviknu:
– A naprijed nije ovo Mrka i Rijeka, no krvavi Crnac i Stijena!
Tako su nastale ove riječi.
A Kuči te reć:
– Mi za vas nijesmo, čoče, ni čujali, no ajte otolen, ko je tu vas zca, to nama pripada!
Tadar se Crnci i Stijenjani, ko bajagi povrnu te ji uvuku preko Morače, pa onda navali.
Pričali su potlje ljudi, da je malo ko toga dana uteka od tunašnjija Kuča i Bratonožića.

Da se ne zavade sa Moračanima

Jedne prilike Petar Stefanov Popović, prijavi ovce s Lukavice preko Brnjika u predio planine moračke. Napane ga jedna grupa Moračana, da ga plijeni i da mu otme oružje. Vikne neko:
– Aj, ko je Piper, pogibe Petar Stefanov!
Piperski čobani dotrče i rašćeraju Moračane. U tome rvanju, Mujo Pajov Marković zadere nožem jednoga Moračanina po ruci. On sakrije ruku u špag od aljina. Pošto se razdvoje i Moračani mu vide ruku upitaju ga ljutito, što to prije ne kaza da te osvetimo?
Ža mi je e mu ne mogu znat ime, ama on im reče:
– Ja bi i ovu drugu da, samo da se ne pokolju dva plemena, Piperi i Moračani.
Za ovakav postupak, kažu da je i odlikovan od vladike.

Osveta za života

Vule Nikolin Marković odjavi ovce iz Karanovije Rupa vodopoju na Žabića Lokvu.
Zateče tu jednu grupu crnačkih čobana, ispod Crnoga Gvozda, i Vule se šnjima zavadi.
Jedan od Crnaca udari Vula nožem po ruci. Vule zavije ruku u rukav od aljina, pa brže bolje na vr od Bradava, te otole opali pušku pa viknu:
– Aj ko je Stijenjanin, pogibe Vule Nikolin, ubiše ga Crnci na Žabića Lokvu!
Stijenjani iz Dubravica i Karanovije Rupa se prikupe i ono što nađu Crnaca na Žabića Lokvu, pobiju. Oni su mislili da je Vule poginuo, a on se bijeúe sklonio da se to što gore završi.
Te tako Vula žestoko osvetiše za života i bez toliko zasluge.

U koštac

Posvađaju se jednom prilikom, Sjago Ramov Ljumović i Mirko Milošev Bojović, oko međa planinskije na Lukavici, pomeđu župskog i piperskog. Uvatili se u koštac. Udarila sila na japiju, te se potukoše, pa se preotimaju oko oružja, ko će koga da osmrti. Viđela to jedna silna i stasita đevojka, po imenu Marica iz Petrovića, pa dovatila nekakvu mačugu da pomože Sjagu Piperu. Oni se i dalje drže sa po jednom rukom, jedan drugoga pod grlo, a sa drugom oće jedan drugom da preotme oružje. Kad Bojović uoči Maricu sa onijem bukovačem, reći će:
– Ne daj, Sjago, okide mi nos!
A, Sjago se okrenu, pa joj reče:
– Vuci se otole, ibretnice, ovđen ljudi raspravljaju!
Ona bači onu štapinu, pa uz dolinu, a Bojović se istrže, te oskoči od Sjaga, pa mu pruži ruku i reče:
– Svaka ti čas, Sjago Ramov, ajde sad da zapušimo duvan.
Tako i učine te sjedu, zapuše i pomire se. Marica se potlje udala za Mirelju Đukanova, rođaka Sjagova, i pamte je kao mlogo staru. Sjago je poginuo na Vučjem Dolu, 1876. godine, kao barjaktar. Ovo se desilo oko 1870. godine.

Plačko i Stijenjani

Pobiju se jednom prilikom Stijenjani i Crnci na granici između dva sela, što se poičešće dešavalo i na drugijem mjestima. Najopasniji Crnac za Stijenjane bio je Filip Radosavov, zvani Plačko, od bratstva Mijovića. Ima je, vele, sedamnaes puščanije rana.
No, u ovome boju sa Stijenjanima, biva ranjen, te pade napredačke, a jedan dotrči, izvuci mu nož iza pasa, pa kroz vrat zabode ga za dolinu ka zmiju. Pitaše ga Stijenjani, ubi li Plačka?
– Bogme ubi!
– A posječe li ga?
– Ne ja, no, sam ga pribo nožem za dolinu.
– E, bogomi – reče neki – opet će nas nać jad od njega!
Pošto se boj razmače, dođu Crnci da nose Plačka. Istrgnu nož iz doline i njemu iz vrata, metnu ga na nosila. Kad oće da ga kopaju i šnjim na grobovlje, kad Plačko stane mrdat. I on je od svega toga prebolio.
No, kad Rusija zarati s Turskom, iz Crne Gore i Brda šiljani su dobrovoljci. Plačko je otiša mljesto najstarijega sina Jova, da se bije sa Turcima, iako je ima još sinova. Nije moga podnijet da mu đecu kolju po svijetu, pa je za nji i poginuo na grčku Moriju.
Tamo je još Pipera poginulo oko popa Dakića. Ovoj porodici popa Dakića doša je i mač iz Rusije umljesto njega. To mu je bila fala za junaštvo. Iz Rusije se vrnulo i još oružja i drugo što je ko pri sebi ima.

Stojo Carigrade

Stojo Radovanov Ljumović, četobaša, krene s četom preko piperskie planina, te dođe na Krnovo. Tu je četa pozadugo bila, pa družina Stoju progovara, nemamo ti više rane ni duvana.
Življaše tader na Krnovo, neki beg sa ženom, a imaše i dosta ovaca. Ajte, reče im Stojo, da uzmemo jednoga brava begu da ga navrtimo. A, oni će mu reć: "Zašto mi ne ubijemo bega, pa mu ženu plijenimo i svekolike ovce, e na bolji šićar nećemo udarit?"
Stojo to ne dade iz neznanog razloga, e mu je može bit bilo ža bega, jer ga je znava, ili nije stio da se otkriva da čeka turske šićardžije.
No, on primakne družinu begovoj torini, te u gluvo doba noći uskoči Stojo u torinu i izbači družini dobra ovna, pa otole pravo ulježe u kolibu đe beg spavaše. Napopiplje oružje i duvan, pa mu oružje ostavi, a duvan ponese družini.

Kad izjutra, pristavili kavu, kad nema za bega duvana. Pretražiše sve zalud, ma duvana niđe. No, kad beg viđe da mu nema ni ovna najboljega, tader se je dosjetio. A bula se o stra trese, pa pita bega ko bi to pored njinije pasa učinjeti moga.

– To može samo bit piperski ajduk, Stojo Radovanov, na koega psi neote.

Iza toga, neđe na vr godine, sretne se Stojo i družina mu, sa malobrojnom turskom četom koja je bila još i na konjima. Tu se potuci, no Stojo se sa družinom morade poizmicat pod ognjem, pa ka Crvenome Ždrijelu, te se zatvore u neku pećinu. Braniše se otole sedam poluřednica, dok im manjka pa i olova, a za ranu vej ni zbora nije, no su od nevolje grizli remenike od pušaka, te i glad nagna da se predadu Turcima.

Povedu i na Lukovo, đe se okupe Turci iz Nikšića da vijećau što će od piperskije ajduka. Kad čula ona begovica, da je tu Stojo koji je uzeo begu ovna i duvana, zatraži da ga vidi. Oni su ti bili skrajnuti od skupa, sputani i pod stražom, zgučeni pokraj malo ognja. Beg reče:

– Evo, ovo je Stojo Radovanov!

Stojo je bio ponajmanji od družine, no bula mu priđe i reče:

– Stojko, Stojko, stojni Carigrade, ja sam mislila da si ti ka neka velika planina.

No, što biva, među ovije pe-šes Turaka koji su odlučivali što će šnjima, nađe se i ovi beg, te zatraži da i svakojega pušte. Tako su zafaljujući Stoju, što tadar ne ubi bega, svi srećno došli u Pipere.

Radonja maniti

Striko Radonja, striko Radonja, a iza njega… Radonja Maniti, Radonja Maniti… tako su ga poštivali, a taman je takav i bio, Radonja Đurov Radević iz Ožega.

Lecali su se ljudi od njega, a ima ije i na paruku. Kad nije ima s kim da se posvadi, bio je ka sumanut i sve skita u simsiju, ka kakva barečina, pa gledaše dako mu žena štogođ progovori. Dobra žena, ne smjela ćutat, a kamoli pričat.

– Progovori… e vidiš li da crko!

A ona opet ništa, a on sikći, dok ga ne prođe ona uja, pa poslije, Jovo na novo.

Kad mu se odilo u planinu, pod Crveno Ždrijelo, ostavlja je simsiju na prag od kuće e se nijesu tadar katančile, i nije bilo toga koji bi preko nje smio kročit.

Ojde Radonja na Zbornu Glavicu, na skup pred Ćeliju Svetoga Stefana Piperskoga. Vazda su tu dolazili Bjelopavlići, no se rijetko kad moglo razminut da se ne zađene svađa.

– Pokrite strukama ove kazane, oću da dočekam Bjelopavliće – reče Radonja i ka ovlaš sjede nad vrućom vodom, đe se meso varilo.

– Oćeš na moje mjesto, tako mi Boga! reče Radonja uglednom Bjelopavliću, u svitnoj odeždi, te rukom po ramenu sjedi ga u onu vruću vodu, pa zakojevitezaj:

– Koj` junak, posra se Piperima u ručak!

Te tu se pokolji, i toga svetoga dana otolen se troje nosila načinilo zbog Manitog, striko Radonje.

Potonja četovanja

Tučiše se dvije čete na planinskoj rasputici Lukavice (oko 1855). Pipersku je predvodio Niša Dmitrov Božović, a tursku Mušović od Nikšića. Bljeu po boju iste mljere, a i knjaz taman blješe zabranio četovanje, te rekoše da se ne biju da stanu da se razgovore…

Tekst izlazio u nastavcima u dnevnom listu “Dan” od 31. avgusta do 6. septembra 2005. godine